

OIKEIN JA VÄÄRIN TUNNUSTAMINEN NUORTEN KERTOMISSA KOKEMUKSISSA

Saara Saukkola

YTM, Tutkija

Tampereen yliopisto, 17.11.2022

MUUTAMA SANA PUHUJASTA

- Yhteiskuntatieteiden maisteri, sosiaalityöntekijä 2021
- Tällä hetkellä tutkijana
- ”Ja tunnen ett’ mut on kuultu” – Oikein ja väärin tunnistaminen sijoitettujen nuorten kirjoittamissa tarinoissa
  - Pro gradu –tutkielma
  - Aineistona Pesäpuun kirja Pinnalla – tarinoita selviytymiseen nuorilta nuorille (2009)
- Hyvää jälkeä – Jälkihuolto siirtymänä ja aikuistumisen tukena uudistuvassa palvelujärjestelmässä (STM, 2021-2023)
  - Tutkitaan jälkihuoltoa palvelujärjestelmän, ammattilaisten ja nuorten näkökulmasta
  - Tässä puheenvuorossa nuorten näkökulma (18-24-vuotiaat)
  - Aineistoina nuorten etnografia sekä nuorten kirjoittamat kirjeet

MISTÄ PUHUN TÄNÄÄN

1. Tunnustussuhdeteoriat
  - Oikein ja väärin tunnustaminen sekä tunnustamatta jättäminen
2. Miten oikein ja väärin tunnustaminen sekä tunnustamatta jättäminen näkyy?
3. Oikein ja väärin tunnustaminen sekä tunnustamatta jättäminen kerrotuissa kokemuksissa
4. Mielestäni tärkeitä nostoja
5. Pohdintoja tunnustussuhdeteorioiden äärellä

TUNNUSTUSSUHDETEORIOIDEN TAUSTAA

- *Theories of recognition*
- Pohja Georg Wilhelm Friedrich Hegelin (1770-1831) filosofiassa
- Tästä eteenpäin esimerkiksi
  - Charles Taylor (1931-)
  - Axel Honneth (1949-)
- Paljon muitakin henkilöitä
  - Esim. Johann Gottlieb Fichte, George Herbert Mead, Nancy Fraser...
- Tarve tunnustamisen esiin nostamiselle syntynyt yksilöllisyyttä ja itsemääräämisoikeutta korostavissa yhteiskunnissa

YLEISTÄ TUNNUSTUSSUHDETEORIOISTA

”Jos emme pysty ymmärtämään ja tunnistamaan ihmistä riittävän hyvin, hän tulee ymmärretyksi erilaisten kategorioiden pohjalta. Jos puolestaan pystymme tunnistamaan hänet riittävän hyvin, hän tulee ymmärretyksi ja nähdyksi sellaisena kuin haluaa ja kokee olevansa.”

Ks. Saukkola 2019

YLEISTÄ TUNNUSTUSSUHDETEORIOISTA

- Monilla tasoilla toimivaa: yksilö, yhteisö, yhteiskunta
  - Tässä puheenvuorossa pitkälti yksilön näkökulma
  - Keskiössä nuorten kokemukset
- Tapahtuu vuorovaikutuksessa muihin
  - Yksilö määrittelee itsensä hänelle tärkeiden ihmisten kautta
  - Keskeistä vastavuoroisuus
- Tilannesidonnaista
- Nuoren ja ympäristön yhteen kietoutuminen
  - Esim. nuoren yksinäisyys näkyy siinä ympäristössä, missä nuori on

YLEISTÄ TUNNUSTUSSUHDETEORIOISTA

- Tunnustamisen kokemukset osa arkea
  - Eivät aina liity dramaattisiin kokemuksiin
  - Tunnustamisesta tulee neutraali kokemus
  - Arjen tunnustaminen saadaan näkyväksi, kun nuori siirtyy uuteen ympäristöön
    - ➔ Esim. huostaanotto
- Kyse ihmisten tarpeesta, ei halusta
- Vaikutus identiteettiin
  - Identiteetti rakentuu vuorovaikutuksessa muihin
  - Muuttuu elämän varrella
  - Tunnustaminen tukee hyvässä ja pahassa käsitystä siitä, keitä olemme

OIKEIN TUNNUSTAMINEN

- Nuori tulee ymmärretyksi ja nähdyksi sellaisena kuin haluaa ja kokee olevansa
- Kuulluksi ja nähdyksi tulemisen kokemus
- Tutustumisen tärkeys
  - Mahdollisuus tunnistaa ne asiat, jotka ovat nuorelle tärkeitä
  - Voi kohdistua mihin tahansa sellaisiin asioihin, jotka ovat nuorelle itselleen merkityksellisiä, vaikka itselle tuntuisivat merkityksettömiltä
- Kohtaamisen keskeisyys
  - Vastavuoroisuus
  - Tasavertaisuus

OIKEIN TUNNUSTAMINEN

- Pysyvyyden tärkeys
    - Ajan merkitys
      - ➡ esim. ongelmakierre kääntyy onnistumiskierteeksi
  - Aito ja kärsivällinen välittäminen
  - Näkyy esim. luottamuksen kasvamisena
- Honnethin kolme tunnustamisen tasoa
    - Emotionaalinen (*emotional*)
      - ➡ itseluottamus
    - Oikeudellinen (*legal*)
      - ➡ itsekunnioitus
    - Sosiaalinen (*social*)
      - ➡ itsetunto

VÄÄRIN TUNNUSTAMINEN JA TUNNUSTAMATTA JÄTTÄMINEN

- Väärin tunnustaminen

➡ Nuori kohdataan tavalla, joka ei vastaa hänen omaa käsitystä itsestään tai häntä ei ymmärretä siten kuin hän haluaisi tulla ymmärretyksi

- Tunnustamatta jättäminen

➡ Ihminen ei koe saavansa tarvitsemaansa huomiota

- Keskeistä luokittelut

- Vuorovaikutuksen edellytys ja haaste
- Rakentuvat oletusten varassa ja rajaavat näkökulmaa

VÄÄRIN TUNNUSTAMINEN JA TUNNUSTAMATTA JÄTTÄMINEN

- Vaikutus identiteettiin
  - Vääristää kuvaa itsestä
- Väärin tunnustaminen ja tunnustamatta jättäminen käytännössä esim. seuraavilla tavoilla
  - ➡ Mustamaalaamista, emotionaalista heitteillejättöä
  - ➡ Oikeuksien kieltämistä, ulkopuolelle jättämistä
  - ➡ Keskitytään rajoituksiin, ei vahvuuksiin
  - ➡ Luo epätasa-arvoa
- Liittyvät kokemukset ulkopuolisuudesta, väärinymmärretyksi tulemisesta, nöyryytetyksi tulemisesta, arvottomuuden tunne

**MITEN OIKEIN JA
VÄÄRIN
TUNNUSTAMINEN
SEKÄ
TUNNUSTAMATTA
JÄTTÄMINEN
NÄKYY?**

1. Konkreettinen kirjoittaminen
tunnustamiseen liittyvistä teemoista
2. Tunnesanojen käyttö
3. Adjektiivien käyttö
4. Itsen puuttuminen omasta tarinasta

OIKEIN JA VÄÄRIN TUNNUSTAMINEN SEKÄ TUNNUSTAMATTA JÄTTÄMINEN KERROTUISSA KOKEMUKSISSA

1. Rakkaus, välittäminen ja niiden puute
2. Turvallisuus, luottaminen ja niiden puute
3. Tarpeiden huomiointi, tukeminen, auttaminen ja niiden puute
4. Kuulluksi ja nähdyksi tuleminen ja niiden puute

1. RAKKAUS, VÄLITTÄMINEN JA NIIDEN PUUTE

"Hän saa kokea rakkautta, ja tämä pieni tyttö rakastaa heitä oikeasti todella paljon. Ja siksi haluan kiittää heitä siitä, että he pelastivat minut, auttoivat minua selviytymään ja antoivat minulle elämän."

(Milla, Pesäpuu 2009/Saukkola 2019)

"Mutta siis, (poikaystävä/ss), iskä ja (koira/ss). Ne on mulle läheisimmät, tai tärkeimmät, ja otin koirankin mukaan nyt tähän. Ne on kaikista semmo-, se on se ydin. (Poikaystävä/ss) ja iskä. - - Ja mä koen, että he antavat mulle erityisesti.. voimia."

(Hyvää jälkeä –hanke, 2022)

"Ajan myötä, Isäni ei paljonkaan välittänyt... Pahoinpitelystäni."

(Tuntematon-97, Pesäpuu 2009/Saukkola2019)

2. TURVALLISUUS, LUOTTAMINEN JA NIIDEN PUUTE

”Iskä on joskus sanonut, että te yhdessä kasvatte tässä elämässä, mä oon ymmärtäny, et se on sitä kasvua ja mielummin mä kasvan yhdessä (poikaystävä/ss) kanssa kuin yksin. Sit jokasesta asiasta me ollaan selvitty, ku me ollaan puhuttu ja käyty kaikkee läpi ja ymmärretty toisenkin näkökulmaa. Se on tosi tärkeetä, et ymmärtää myös sitä toista, mut se on kyllä ehdottomasti meillä vahvuus, ku me voidaan puhua ihan mistä vaan ja on kyllä ollu niin hyvä tuuri, et on löytäny nii kiltin ja hyvän ihmisen elämään...”

(Hyvää jälkeä –hanke 2022)

”Haluaisin tähän loppuun sanoa että jos joku tämän näkee joka tuntee olevansa samassa tilanteessa suosittelen ja toivon että he saavat jälkihuollosta apua. Osaavat ihmiset auttavat vaikka tuntuu että he vain tunkevat nenäänsä muitten asioihin. Kiitos jälkihuollon, vanhempieni ja kihlattuni tunnen viimein olevani elossa ja terve.”

(Hyvää jälkeä –hanke 2022)

”Epävarmuus, siihen olin jo tottunut. Oli melkein jo sama minne vietiin, mitä tehtiin, minä vain menin mukana.”

(Tiina, Pesäpuu 2009/Saukkola 2019)

3. TARPEIDEN HUOMIOINTI, TUKEMINEN, AUTTAMINEN JA NIIDEN PUUTE

”Arki on kuitenkin tullut vastaan. - - En usko, että olen ainoa, joka odottaa itsenäistymistä mutta sen tapahtumahetkellä alkaa pelätä tulevaa. Totta kai jälkihuolto sitoo kuntia jatkamaan tukea 21 ikävuoteen saakka, mutta kuuluuko siihen tukeen ihminen, joka jaksaa kuunnella ja jolle voi soittaa mikäli tulee sähkökatkos tai unohdan kuinka monta munaa tulee makaronilaatikkoon? - - Tässä olisi pieni haaste kaikille asian kanssa toimiville. Järjestää toimivaa ja pitkäaikaista tukea itsenäistyvälle, sillä meillä kaikilla ei ole enää ketään mukana ”entisestä” elämästä.”

(Tiinan tarina, Pesäpuu 2009/Saukkola 2019)

”Jälkihuollon ja oikeanlaisen ohjauksen sekä tuen saamiseksi olen joutunut olemaan erittäin oma-aloitteinen. Koen, että voimavarojen puuttuessa oma-aloitteisuus ei ole kaikille mahdollista, ja esimerkiksi lastensuojelulaitosten tekemä ammattimainen pohjatyö itsenäistymiseen saattaa valua hukkaan jos jälkihuoltoa ei tarjota tai toteuteta siihen oikeutetuille nuorille automaattisesti ja huolellisesti.”

(Hyvää jälkeä –hanke 2022)

4. KUULLUKSI JA NÄHDYKSI TULEMINEN JA NIIDEN PUUTE

"...kunnes tapasin kihlattuni joka auttoi minua selviytymään haasteista tukemalla minua ja koska hän oli itsekin ollut joskus samassa tilanteessa hänen oli helpompi ymmärtää ja minun oli helpompi luottaa hänen sanaan."

(Hyvää jälkeä –hanke 2022)

"Et oo enään se näkymätön lapsi, joka on vihainen maailmalle. Oot näkyvä kaunis aikuinen nainen, jota ystävät ja perhe arvostaa. Oot kyllä edelleen vihainen maailmalle, mutta eri syistä."

(Hyvää jälkeä –hanke 2022)

"...ku ne on sijaisvanhempia ja heidät on koulutettu nii tarkkaan siihen, että ne ymmärtää täysin, miten sijaislapset ajattelee, ni mä yllätyin siitä, et [sijais/ss]äiti ei oo osannu ymmärtää sitä, et mä oon rakentanu semmosen muurin ja et emmä tahaltee sitä vihaa tai en oo mitenkä päättäny, et minä vihaan häntä. En, mä en oo missää kohtaa äitiä vihannu, mä vaan oon pelännyt tosi paljo, se on enemmän ollu se pelko, mikä siel taustalla on ollu."

(Hyvää jälkeä –hanke 2022)

MIELESTÄNI TÄRKEITÄ NOSTOJA

- Pysyvyys
- Ajan merkitys
- Arjen tärkeys
- Suhteet
  - Vastavuoroisuus
  - Aito välittäminen
- Nuoren merkitykselliset asiat ja ihmiset

POHDINTOJA TUNNUSTUSSUHDETEORIOIDEN ÄÄRELLÄ

- Suhteiden ristiriitaisuus
- Vaihtelua siinä, miten nuori haluaa tulla tunnustetuksi eri ihmisten taholta
- Mikä rooli on sillä, kuinka helposti nuori päästää lähelleen?
- Mitä sitten, jos tämän hetken haastavalta tuntuva asia on myöhemmin hyödyllinen ja tärkeä
  - ➔ Kiitollisuus siitä, että on ”pakotettu” hoitamaan omia asioita ennen omilleen muuttoa
- Onko työntekijöiden mahdollista toimia oikein tunnustavalla tavalla nykyisessä palvelujärjestelmässä?
  - ➔ Esim. usein työntekijä vaihtuu siirtymässä
- Mistä pysyvyyttä ja aikaa nuorille?

KIRJALLISUUTTA KIINNOSTUNEILLE

Hyvää jälkeä – Jälkihuolto siirtymänä ja aikuistumisen tukena uudistuvassa palvelujärjestelmässä
nettisivut

 <https://projects.tuni.fi/hyvaajalkea/>

Häkli, Jouni & Kallio, Kirsi Pauliina & Korkiamäki, Riikka (toim.) (2015) Myönteinen tunnistaminen.
Helsinki: Nuorisotutkimusseura.

Hirvonen, Onni (2020) Tunnustuksen filosofia ja politiikka – Hegelistä nykypäivään. Suomalaisen
kirjallisuuden seura: Helsinki.

Honneth, Axel (1995) The Struggle for Recognition – The Moral Grammar of Social Conflicts. Cambridge:
Polity Press.

Korkiamäki, Riikka & Gilligan, Robbie (2020) Responding to Misrecognition – A Study with
Unaccompanied Asylum-seeking Minors. Children and Youth Services Review 119 (2020), 105687.

Taylor, Charles (1992) Multiculturalism and "The Politics of Recognition". Princeton: Princeton University
Press.

*”Maailmassa, joka jatkuvasti
asettaa minulle paineita olla jotakin
mitä en ole, ei kai mikään tunnu
niin hyvältä kuin tunnustuksen
saaminen juuri sellaisena kuin
olen.”*

(Foster 2012)

LÄHTEET

Bäck-Kiianmaa, Raili (2009) Pinnalla – tarinoita selviytymiseen nuorilta nuorille. Jyväskylä: Pesäpuu ry.

Foster, Raisa (2012) Vastavuoroinen tunnustus on hyvinvoinnin perusta. <https://trepo.tuni.fi/handle/10024/66961>.

Honneth, Axel (1995) The Struggle for Recognition: The Moral Grammar of Social Conflicts. Cambridge: Polity Press.

Houston, Stan (2016) Empowering the 'Shamed' Self: Recognition and Critical Social Work. Journal of Social Work 16(1), 3–21.

Häkli, Jouni & Kallio, Kirsi Pauliina & Korkiamäki, Riikka (2015) (toim.) Myönteinen tunnistaminen. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.

Häkli, Jouni & Korkiamäki, Riikka & Kallio, Kirsi Pauliina (2018) 'Positive Recognition' as a Preventive Approach in Child and Youth Welfare Services. International Journal of Social Pedagogy 7(1), 1–13.

Korkiamäki, Riikka & Saukkola, Saara (2022) Nuorta tunnustava jälkihuoltotyö – myönteinen tunnistaminen kohtaamisen perustana. Luento seminaarissa Miten voisimme tukea paremmin nuoria? Pori 3.5.2022.

Korkiamäki, Riikka & Kallio, Kirsi Pauliina & Häkli, Jouni (2016) Tunnustaminen näkökulmana ja käytäntönä lapsi- ja nuorisotyössä. Sosiaalipedagoginen aikakauskirja 17, 9–34.

Saukkola, Saara (2019) "Ja tunnen ett' mut on kuultu": Oikein ja väärin tunnistaminen sijoitettujen nuorten kirjoittamissa tarinoissa. Pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto.

Taylor, Charles (1992) Multiculturalism and "The Politics of Recognition". Princeton: Princeton University Press.

Turney, Danielle (2012) A Relationship-based Approach to Engaging Involuntary Clients: The Contribution of Recognition Theory. Child & Family Social Work 17(2), 149–159.

Warming, Hanne (2015) The Life of Children in Care in Denmark: A Struggle Over Recognition. Childhood 22(2), 248–262.